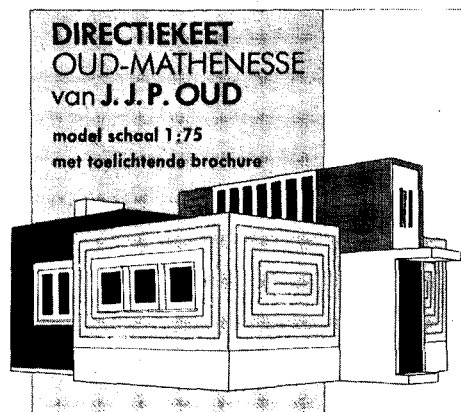

Reconstructie twee bouwwerken van Oud in Rotterdam

Een jaar of acht geleden werd, ondanks hevige protesten van verdedigers van jonge monumenten, nog een meesterstukje van architect L. C. van der Vlugt gesloopt: het bedrijfsgebouw van Van Nelle in Leiden. De Moderne architectuur uit de tussenoorlogse jaren, hoe die ook genoemd wordt en welke constructeurs en bouwmeesters er ook toe gerekend worden, is intussen in monumentenkringen in de belangstelling gekomen. En dat werd tijd ook.

Tijdens een openbare discussie twee jaar geleden gooide een docent uit Delft de knuppel in het hoenderhok door te beweren dat die bouwwerken van de moderne meesters wel plat konden als ze maar uitvoerig gedocumenteerd waren. Dat werd in het Rotterdamse Bouwcentrum gezegd; en de vertegenwoordigers van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg voelden zich aangesproken en verdedigden zich met nauwelijks overtuigende verklaringen en vrome voornemens. Sindsdien lijkt er niet zo gek veel gebeurd. En dan komen er uit datzelfde Rotterdam zo maar berichten dat er twee 'monumenten' van architect J. J. P. Oud herbouwd zullen worden. De reacties van zowel de Delftse documentalist als de Rijksmonumentenzorgers lijken mij voorspelbaar. De eerste moet de plannen wel toejuichen: geen betere documentatie dan een reconstructie op ware grootte en de anderen zullen de herbouw stellig afkeuren, want reconstructie is tegenwoordig (voor hoe lang?) helemaal uit den boze.

Toch zullen de plannen doorgaan, want het zijn particuliere initiatieven die in het gewone bouwproces, buiten de monumentenzorg om, gestalte kunnen krijgen. Mij lijkt het zeker het proberen waard sinds ik in 1979 een vergelijkbaar reconstructie-geval van een sleutelmonument van de moderne beweging, het paviljoen van de l'Esprit Nouveau (1925) van Le Corbusier, in Bologna heb ervaren als een zeer geslaagd experiment. Dat komt mede door het feit dat er een studiecentrum voor de geschiedenis van het wonen in gevestigd is.

Pikant zijn de Rotterdamse plannen, omdat

het in beide gevallen om gebouwen gaat die toen J. J. P. Oud ze ontwierp, bedoeld waren om slechts tijdelijk onderdak te bieden aan cafébezoekers en aan de bouwdirectie van een tuindorp. Ze zouden na enige tijd verdwijnen en vervangen worden door een definitief gebouw. Beide zijn ze ook verdwenen. De in 1923 ontworpen directiekeet van Oud-Mathenesse meteen na het gereedkomen van het Witte Dorp en het Café de Unie (1925), dat slechts voor een jaar of tien bedoeld was om dan voor de wand van het Calandplein (een verbreding van de Coolsingel) een definitieve oplossing te vinden, werd met het hart van de stad op 14 mei 1940 weggevaagd.

Ze zijn onsterfelijk geworden en komen als zeer eigenzinnige architectonische interpretaties van de Stijl-principes in alle overzichten van het moderne bouwen voor.

CAFÉ DE UNIE

Oud schreef in 1925 dat het kleurige uiterlijk en de kubische opbouw van het front van Café de Unie: 'Inderdaad beoogden in het destructieve karakter hunner verschijnings-

vorm nadruk op het element van tijdelijkheid te leggen.' Dat was in antwoord op een kritiek die constateerde dat 'het geheel wat uit elkaar viel.' Het is de kleur- en vormdynamiek die het café en de keet tot de meest gedurfde voorbeelden van Stijl-architectuur maken. Het zal een dynamisch avontuur worden om ze weer te mogen beleven, want er zullen niet zo veel mensen meer zijn die deze opvallende kunstwerken hebben gekend.

Café De Unie zal herbouwd worden aan de Mauritsweg in Rotterdam op een plaats waar nu nog een gat in de gevelwand gaapt ten gevolge van een brand. Het komt er, evenals in zijn oude locatie, tussen negentiende eeuwse bebouwing te staan, die hoewel niet zo monumentaal als aan het Callandsplein wel eenzelfde contrastrijke omgeving biedt. De Rotterdamse Kunststichting zal er in geestesvast worden. Het verlies van de oorspronkelijke functie valt te betreuren, maar het nieuwe gebruik is het monument waardig.

DIRECTIEKEET

De directiekeet wordt geheel uit de oude context gehaald – de plaats staat overigens nog niet geheel vast – om als horecakijsk op de Westblaak te fungeren.

Café De Unie uit 1925, zoals het stond aan het Callandplein, evenals de directiekeet van Oud uit 1923, bedoeld als tijdelijk onderkomen. Het café, in kleur- en vormdynamiek één van de meest gedurfde voorbeelden van de Stijlarchitectuur, zal binnenkort worden herbouwd aan de Mauritsweg te Rotterdam. (foto Frans Andringa, Leeuwarden)

Voor ieder die alvast een indruk wil krijgen van hoe de directiekeet en het café er uit zullen gaan zien, zijn in de serie architectuurmodellen (een bouwplatenreeks die gestart is door de Rotterdamse Kunststichting en thans voortgezet wordt door de uitgeverij '010' (Honingerdijk 245 Rotterdam)) modellen op schaal te bestellen. De directiekeet opende twee jaar geleden de serie, het Café de Unie kwam het afgelopen najaar uit. De reeks bevat verder het Goederenkantoor Feyenoord van S. van Ravesteyn, de villa Gestel van J. H. van der Broek, de villa Henny van R. van 't Hoff en de Lenin Tribune van El Licitsky en ze kosten tussen één twee tientjes en (voor mij althans) een hoop knip- en plakenergie.

Peter Karstkarel